

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І.ПУЛЮЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ І МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ВОЄННІ КОНФЛІКТИ
ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ:**

**ІСТОРИЧНІ ТА
ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ**

22-23 КВІТНЯ 2021

E-mail: mikael.weissmann@fhs.se

Niklas Nilsson is Senior Lecturer in War Studies at the Swedish Defence University, where he is also a co-convenor of the Hybrid Warfare Research Group (HWRG) and the Land Warfare Research Group (LWRG). Nilsson is a Research Fellow with the Central Asia – Caucasus Institute and the Institute for Security and Development Policy. He has previously held research and teaching positions at the Department of Government, Uppsala University, including as research coordinator for the Swedish Network of European Studies, and at Södertörn University. Nilsson has been a Fulbright Visiting Scholar at George Washington University and a Visiting Fellow at Georgian Foundation for Strategic and International Studies (GFSIS) and Kyiv Mohyla Academy. He received his PhD in Political Science from Uppsala University (2015) and holds an MA in Political Science from Lund University (2006).

E-mail: niklas.nilsson@fhs.se

Björn Palmertz is a senior analyst focusing on strategic communication and influence operations at the Center for Asymmetric Threat Studies (CATS), Swedish Defence University. He has previously served as a military officer in the Swedish Armed Forces including a deployment to Afghanistan. In addition, he has worked in the private sector as a marketing and advertising manager as well as in development functions at media companies such as Dreamworks SKG and Turner Broadcasting. He holds the rank of Major in the reserve of the Swedish Amphibious Corps, has an MSc in Political Science from the Swedish Defence University and a BA in Communication Studies from UCLA

УДК 327.5:341.317:359.7-025.26

Березовська-Чміль О., канд. політ. н.; Кобець Ю., канд. політ. н.

Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, Україна

ГІБРИДИЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Berezovska-Chmil O., Ph.D.; Kobets Yu., Ph.D.

HYBRIDIZATION OF MODERN POLITICAL CONFLICTS: FEATURES OF REALIZATION

На сучасному етапі в умовах посилення глобалізації можемо спостерігати тенденцію перетворення регіональних конфліктів в у глобальні, що здійснюють значний вплив на розстановку сил та перерозподіл сфер впливу на міжнародній арені. Використання новітніх технологій та інформаційних стратегій дає можливість швидких атак, дезінформації та ослаблення супротивників. Відтак дедалі більшого поширення набувають військово-політичні конфлікти гібридного типу, жертвами яких стають не лише військові, а й представники цивільного населення.

Новітньою формою військово-політичних конфліктів в глобальному та регіональному масштабі є так звані конфлікти «гібридного типу» або «гібридні війни». У сучасному науковому дискурсі немає одностайного тлумачення даного поняття. Різні дослідники для позначення гібридної війни також використовують терміни «неконвенційна», «змішана», «нелінійна», «іррегулярна», «дистанційна», «асиметрична» війна. Проте варто зазначити, що дані дефініції не імplementовані в офіційних міжнародних документах.

Вперше поняття «гібридної війна» використали у своїх доробках американські дослідники Р. Гленн, Б. Неметт, Ф. Хоффман, Дж. МакКуен. Вони розглядали війну гібридного типу, як модерну форму партизанського спротиву, що органічно сполучає й використовує сучасні технології та оманні методи мобілізації. Проте, на нашу думку, недостатньо вивченими є ознаки та специфічні прояви гібридних війн, їх вплив на політичні процеси в різних регіонах та перерозподіл сфер впливу в світі.

В науковому дискурсі існує ряд підходів до визначення сутності гібридних війн. Зокрема, американський військовий дослідник Дж. МакКуен вбачав у «гібридній війні» поєднання традиційних та асиметричних форм насилля з одночасним залученням у конфлікт населення, яке проживає на вказаній території, та введення в оману міжнародної спільноти з метою нівелювання її впливу на зазначений конфлікт. Також дослідник підтвердив, що «гібридна війна» є одним із сучасних проявів асиметричної війни, яка розгортається у трьох площинах: серед громадян, які мешкають у зоні конфлікту; серед громадян агресора; серед міжнародної спільноти.

О. Батрименко зазначає, що основними причинами виникнення сучасних воєнно-політичних конфліктів є: боротьба за володіння світовими ресурсами й територіями; розпад поліетнічних держав, соціальних структур і, як наслідок, зростання соціально-політичної напруженості; втрата цілими народами національної ідентичності, що породжує й загострює етнонаціональні й релігійні протиріччя; боротьба за домінування певних духовних і культурних цінностей, що виливається у прагнення певних політичних сил до зміни суспільно-політичного ладу, зміни правлячої верхівки. Світова практика показує, що зазначені причини конфлікту зазвичай мають змішаний характер.

На практиці будь-яка загроза може бути гібридною, якщо вона не обмежена однією формою та виміром ведення бойових дій. Коли будь-яка загроза або застосування сили визначається як гібридна, цей термін втрачає своє значення та створює плутанину замість пояснення «реалій» війни в сучасному світі.

Активна участь недержавних акторів в сучасних регіональних війнах і воєнних конфліктах породжує ще одну їх особливість. Вони досить складно піддаються врегулюванню традиційними засобами дипломатії, до яких належать офіційні переговори і посередницькі процедури. Пояснюється це широким колом проблем, що впливають на перебіг цього зазвичай досить тривалого процесу. Велика кількість нерегулярних військових формувань, які беруть участь у збройному протистоянні, породжують питання, пов'язані з виявленням лідера та його легітимністю репрезентувати інтереси зацікавлених політичних рухів, а також спроможністю здійснювати ефективний контроль за виконанням досягнутих домовленостей.

Іншою тенденцією, яка нині є потенційним джерелом регіональних війн і гібридних конфліктів, є пряма чи прихована боротьба за ресурси та шляхи доступу до них. Виснаження природних ресурсів, екологічні проблеми, зубожіння та зростання чисельності населення в багатьох країнах вимагають скоординованих дій міжнародної спільноти через відповідні інститути, які наразі не демонструють ефективної діяльності. Відтак, боротьба між країнами за захист від можливої економічної та екологічної катастрофи стає пріоритетною в глобальному вимірі. І в цій боротьбі, в умовах формування нової системи політичних відносин та нівелювання норм міжнародного права провідні країни світу за браком балансу сил все частіше стають прямими або опосередкованими учасниками локальних війн та гібридних військово-політичних конфліктів.

Аналізуючи специфіку політичних конфліктів гібридного типу, варто також акцентувати увагу на широкому використанні засобів масової інформації як засобу тиску та ослаблення країни-опонента для досягнення власних цілей, маніпулювання свідомістю, дестабілізації суспільства, загострення внутрішньодержавних протиріч. Для цього також часто використовуються терористичні та сепаратистські методи боротьби. Крім того, сучасне технологічне озброєння з механізмами стеження, виведенням з ладу енергетичних мереж із застосуванням штучного інтелекту відкриває фактично необмежені можливості для ведення непрямих бойових дій та перемоги над супротивником.

Література

1. Батрименко О.В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів: дис....канд. політ. наук: 23.00.02. Нац. ун. ім. Т.Шевченка. Київ, 2006. 238 с.
2. Ван Пуйвелде Д. Гібридна війна – чи вона взагалі існує?. *НАТО ревію*. URL:: <https://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/UK/index.htm> (дата звернення: 15.08.2020)
3. Жарков Я. М., Онищук М.І. Інформаційна боротьба як фактор національної безпеки України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип.50. С. 87-92.
4. Пилипенко Я. Об'єктивістський та інтерпретативний підходи до вивчення структури глобального конфлікту. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2017. Вип. 73. С. 23–33.

УДК 32.019.51

Веденєєв Д., д. істор. н., проф.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕДУМОВ (1939–1991 РР.) ДО ВИНИКНЕННЯ ЯВИЩА «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»

Vyedyenyeyev D., Dr., Prof.

FORMING OF THE ORGANIZATIONAL-FUNKTIONAL PRECONDITIONS (1939 - 1991) TO THE EMMERGION OF THE «HYBRID WAR» PHENOMENON

Генеза явища «гібридної війни» з концептуального та функціонального погляду спирається на колосальний історичний досвід непрямого, асиметричного протиборства, його доктринального осмислення, інституалізації та застосування за допомогою сучасних організаційних, інтелектуальних, технологічних можливостей.

Якісним кроком на шляху утворення основних функціональних компонентів механізму ГВ стала Друга світова війна, котра породила і певні інститутовані національні моделі асиметричної боротьби. Спеціальні асиметричні дії поступово із способу забезпечення успіху бойових дій перетворюються у достатньо самостійну та результативну (аж до стратегічного рівня) форму боротьби.

Друга світова війна піднесла на якісно новий рівень мистецтво не тільки власне розвідувальної роботи, але й спеціальних операцій із зміни політичної ситуації, зафронтової розвідувально-диверсійної діяльності спецслужб яка (поряд із партизансько-підпільною боротьбою) перетворилася на дієвий чинник оперативно-стратегічного і стратегічного характеру. Спеціальні операції почали узгоджуватися зі стратегічними планами ведення бойових кампаній. Спецслужби набули істотного досвіду творення партизансько-підпільного руху як важливого чинника дестабілізації тилів та виснаження противника, створення та управління діяльністю іррегулярних збройних формувань (у т.ч. за етнічною ознакою), що міцно увійшло до арсеналу асиметричної діяльності аж до сучасності.

Отримало результативного розвитку використання із підривною метою партійно-політичного, регіонального, етнічного факторів, національно-визвольних та антиколоніальних рухів, формування на цій основі підконтрольних спеціальним органам етнополітичних, сепаратистських, іредентистських та інших керованих структур в інтересах непрямих дій у рамках загальної стратегії підриву військово-політичної стабільності у стані противника. Масового й цілеспрямованого характеру досягає радіо- і друкована пропаганда з метою розкладу духу військ і населення противника, яка починає